

РЕГУЛЮВАННЯ ДИСПРОПОРЦІЙ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В СФЕРІ ТОВАРНОГО ОБІГУ

Проаналізовано порівняльну динаміку зміни кількості підприємств з державною формою власності та кількості юридичних осіб, що здійснюють діяльність в торгівлі. Розглянуто поточну ситуацію щодо надходження державних інвестицій у сфері торгівлі та зміни податкових ставок, як чинників регулювання диспропорцій розвитку економічних процесів.

Ключові слова: економічні процеси, товарний обіг, державні інвестиції, податкова ставка, регулювання диспропорцій.

Sytynk N.

REGULATION OF ECONOMIC PROCESSES DEVELOPMENT DISPROPORTIONS IN COMMODITY TURN SPHERE

Comparative dynamics of change of quantity of enterprises with the state pattern of ownership and change of quantity of legal bodies which work in trade is analyzed. The current situation, concerning receipts of state investments in sphere of trade and change of taxes rates, as factors of regulation of economic processes development disproportions, is considered.

Keywords: economic processes, a commodity turn, state investments, tax rate, regulation of disproportions.

Вступ. Функціонування та розвиток сфери товарного обігу, досягнення її важливих соціально-економічних завдань, передусім – поєднання виробництва і споживання, задоволення потреб усіх суб'єктів економічних відносин у товарах та послугах і прискорення товароруку, істотно залежать від раціональності побудови організаційної структури та якості системи управління, причому на всіх його рівнях – від центральних органів державного управління до керівників функціональних підрозділів суб'єктів господарювання.

Управління сферою товарного обігу покликане забезпечити її функціонування та розвиток як єдиної цілісної підсистеми в межах системи національного господарства. Важливість цього визначається головним призначенням сфери обігу – реалізацією створеного валового внутрішнього продукту. Крім того, сфера товарного обігу виконує такі функції, як облік трудової діяльності в обігу, реалізація товарної частини ВВП, вплив товарного обігу на споживання. Саме тому проблемам побудови організаційної структури та ефективності управління сферою товарного обігу приділяється достатньо велика увага як у наукових дослідженнях, так і в практиці державного і господарського управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про важливу роль у формуванні основ управління розвитком сфери товарного обігу зазначається у праці О. О. Шубіна, Я. А. Гончарука та ін. [1], де наводиться державна структура її керівних органів (включно з Кабінетом Міністрів України, спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері торгівлі, місцевими органами влади і органа-

ми місцевого самоврядування), аналізується система правових, економічних, фінансових, науково-технічних, інвестиційних, соціально-економічних та інших регуляторних механізмів, визначаються такі форми регулювання, як патентування видів торгівлі, державна реєстрація торговельних суб'єктів, ліцензування торговельної діяльності, підтвердження відповідності, технічне нормування та стандартизація товарів, встановлення правил торгівлі і регулювання окремих торговельних процесів нормативно-правовими актами на державному та місцевому рівнях, державний контроль та нагляд у сфері торгівлі. Особливо не вдаючись до концептуального обґрунтування та надання характеристики діючим організаційним структурам управління сферою товарного обігу, в аналізованій праці акцентується на таких аспектах його ефективності, як формування сприятливого інституційного середовища комерційної господарської діяльності, розвиток торговельного підприємництва, дерегулювання товарообмінних операцій, створення громадської інфраструктури, ефективність податкового регулювання.

У дослідженні «Регулювання діяльності підприємств роздрібної торгівлі» Н. Г. Міценко, Т. Г. Васильців та Н. М. Заярної наводиться повноцінна інституційна інфраструктура сфери товарного обігу, що складається з підприємств-виробників товарів, організацій посередницько-збутової ланки, постачальників ресурсів і сировини, органів державного регулювання та контролю, державних та громадських галузевих організацій та об'єднань, державних та громадських організацій захисту прав споживачів, вітчизняних та зарубіжних організацій, що представляють інтереси громадськості, органі-

зацій допоміжної ринкової інфраструктури [2, с.112]. Втім, вона представлена виключно інститутами управління і регулювання сферою товароруку, причому наявність та діяльність функціонування окремих з них може виступати і в якості об'єкта управління або навіть оцінювання її ефективності. Закладаючи цю інституційну інфраструктуру в основу побудови організаційної структури управління сферою товарного руку, зауважимо, що її доцільно доповнити елементами функціонального та ресурсного забезпечення, механізмами, засобами та інструментами, об'єктами управління та критеріями ефективності.

В контексті останнього важливо вказати на те, що в аналізованій праці розглядаються рівні та результати впливу на розвиток сфери товарного обігу застосування таких важелів державної політики, як державна власність, державні інвестиції, субсидії і дотації, податки [2, с.97-98].

Постановка завдання. Мета – розглянути особливості регулювання диспропорцій розвитку економічних процесів в сфері товарного обігу. Завданнями статті є:

осіб, що здійснюють діяльність в торгівлі, збільшувалася (табл. 1). Якщо за період 2007-2011 рр. кількість юридичних осіб – підприємств торгівлі; ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку збільшилася на 11,3 %, то кількість державних підприємств зменшилася на 9,7 %. Щоправда спостерігається і тенденція до зменшення кількості і частки фізичних осіб – суб'єктів, що здійснюють підприємницьку діяльність в торгівлі (на 14,5 % у 2011 р. до 2007 р.). Але це обумовлено укрупненням об'єктів роздрібно торгівлі та розвитком великих роздрібних торговельних мереж. Не використовується належним чином в Україні й такий чинник регулювання диспропорцій розвитку економічних процесів, як державні інвестиції у сфері торгівлі.

Більше того, вітчизняне статистичне спостереження не передбачає оприлюднення таких даних. Але навіть у 2008 р. (до якого подавалася відповідна інформація) частка валових капітальних інвестицій у державні підприємства у Львівській області становила лише 3,1 % [4, с.16], що не може вважатися істотним в межах загальних обсягів інвестування, у т. ч. у сфері товарного обігу.

Таблиця 1

Кількість суб'єктів ЄДРПОУ в торгівлі у 2007-2011 рр. [3, с.83-85]

Показники	Роки					Відхилення (у %) 2011 р. до	
	2007	2008	2009	2010	2011	2007 р.	2010 р.
Частка торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку у загальній кількості суб'єктів ЄДРПОУ, %	25,3	25,0	24,9	25,1	24,9	-0,4	-0,2
Кількість суб'єктів торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – юридичних осіб, тис. од.	283,9	292,7	299,1	310,5	315,9	111,3	101,7
Кількість суб'єктів торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – без статусу юридичної особи, тис. од.	15,9	15,0	14,2	13,9	13,6	85,5	97,8
Кількість підприємств з державною	7,2	6,9	6,8	6,7	6,5	90,3	97,0

- проаналізувати порівняльну динаміку зміни кількості підприємств з державною формою власності та кількості юридичних осіб, що здійснюють діяльність в торгівлі;

- розглянути поточну ситуацію щодо надходження державних інвестицій у сфері торгівлі та зміни податкових ставок, як чинників регулювання диспропорцій розвитку економічних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Істотне обмеження участі держави (через зменшення частки в капіталі підприємств і організацій) у сфері товароруку мало наслідком не лише розвиток здорової конкуренції та покращення доступу до ринку приватного капіталу, але й такі негативні прояви, як зменшення можливостей кооперування суб'єктів виробничої та посередницької ланок, планування розвитку мережі та забезпечення торговими об'єктами, зниження рівня контролю в галузі. Так, при зменшенні кількості підприємств з державною формою власності кількість юридичних

У згадуваній вище праці доводиться, що у ефективній управлінській системі у сфері товарного обігу належне місце має відводитися плануванню податкової політики, система якої може або сприяти розвитку підприємницької ініціативи та наповненню бюджетів усіх рівнів, або, навпаки, – згортанню обсягів господарювання чи посиленню тінізації економічних відносин з такими негативними наслідками, як зниження рівня економічної безпеки підприємств, погіршення їх фінансово-економічного стану, просування необліковуваних та фальсифікованих товарів, неякісне обслуговування споживача та покупця.

З 1.01.2010 р. вступив у дію Податковий Кодекс України, згідно якого істотно змінилися як ставки окремих податків, так і умови їх нарахування та стягнення. Більшість цих змін стосувалася й діяльності суб'єктів сфери товарного обігу. Зокрема, це поетапне зменшення ставки податку на прибуток підприємств (яка з 2013 р. має зафіксуватися на

рівні 16 %) та запровадження з 2013 р. авансової форми сплати цього податку, обмеження строку дії збору на розвиток садівництва, виноградарства та хмелярства, запровадження нових категорій (та критеріїв віднесення до них) юридичних і фізичних осіб, що можуть перебувати на спрощеній системі оподаткування, звітності, обліку, та ставок і умов сплати ними податків.

Варто зазначити, що в загальному ці нововведення в системі податкового управління розвитком національного господарства та сфери обігу товарів зокрема були позитивними. Це підтверджується істотним покращенням рейтингових позицій нашої держави. До прикладу, в рейтингу Світового банку «Doing business 2013» Україна на початок 2013 р. в порівнянні з початком 2012 р. за групою показників «Сплата податків» перемістилася з 183 на 165 місце в рейтингу (загальна кількість країн у рейтингу – 185). Покращення одразу на 18 місць було наслідком зменшення загальної річної кількості податкових виплат з 135 (у 2011 р.) до 28 од. (у 2012 р.), зменшення часу на адміністрування податків з 657 год. до 491 год., зниження загальної податкової ставки до 55,4 % [5].

Висновки. В результаті проведеного аналізу порівняльної динаміки зміни кількості підприємств з державною формою власності та кількості юридичних осіб, що здійснюють діяльність в торгівлі, за період 2007-2011 рр., приходимо до висновку, що при зменшенні кількості підприємств з державною формою власності кількість юридичних осіб, що здійснюють діяльність в торгівлі, збільшувалася.

Розглянувши окремі чинники регулювання диспропорцій розвитку економічних процесів приходимо до висновку, що частка валових капітальних інвестицій у державні підприємства не може вважатися істотною в межах загальних обсягів інвестування, у т. ч. у сфері товарного обігу.

Позитивно, що не зважаючи на зменшення ставки податку на прибуток підприємств у 2012 р. до 2011 р. на 2 % (з 23 % до 21 %), обсяги цього податку, сплаченого підприємствами торгівлі у Львівській області, за 9 місяців 2012 р. в порівнянні з аналогічним періодом 2011 р. збільшилися до 237,1 млн. грн. (або 17,0 % у структурі) та поступалися лише підприємствам транспорту і зв'язку; збільшення обсягів роздрібного товарообороту позитивно вплинуло на збільшення обсягів нарахування та сплати ПДВ [6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Внутрішня торгівля: регіональні аспекти розвитку [Текст] : монографія / [за ред. О. О Шубіна, Я. А. Гончарука]. – Донецьк-Львів: ДонНУЕТ, 2007. – 404 с.
2. Регулювання діяльності підприємств роздрібною торгівлі [Текст] : монографія / [Н. Г. Міценко, Т. Г. Васильців, Н. М. Заярна]. – Львів: вид-во ЛКА, 2009. – 176 с.
3. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державна служба статистики України. – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 558 с.
4. Діяльність підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності : Статистичний збірник за 2008 рік / Головне управління статистик у Львівській області. – Львів: Головне управління статистик у Львівській області, 2009. – 98 с.
5. Інтернет-ресурс Світового банку. – [Режим доступу]: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploring-economies/ukraine/#paying-taxes>.
6. Звіт про виконання Плану основних питань економічної та контрольної роботи Державної податкової адміністрації у Львівській області на 2011 рік. – Інтернет-ресурс Державної податкової служби України. – [Режим доступу]: <http://www.sts.gov.ua>.